5 JAAR NATIONALE BIJENSTRATEGIE 2018 - 2030

Aanbevelingen namens de partners

17 juni 2024

"We hebben de afgelopen jaren hard gewerkt, maar het is nog niet voldoende om het tij te keren."
Evaluatierapportage 5 jaar Nationale Bijenstrategie, november 2023

Geachte leden van de Tweede Kamer,

De Nationale Bijenstrategie (NBS) is een netwerkorganisatie van meer dan 100 partners die zich inzet voor het behoud en het herstel van bestuiverspopulaties in Nederland. Want het gaat niet goed met de vlinders, zweefvliegen en bijen in ons land.

Uit het basisrapport voor de Rode Lijst Bijen blijkt bijvoorbeeld dat meer dan de helft (55%) van de bijensoorten met uitsterven wordt bedreigd of al is verdwenen. Ook in het aantal vlindersoorten en zweefvliegen is een sterke achteruitgang te zien. Dat is zorgwekkend. Bestuivers zijn van cruciaal belang voor onze voedselvoorziening en biodiversiteit. Van onze voedselgewassen heeft 75% bestuivers nodig, vooral fruit en groente: Zonder bij geen aardbei.

Bestuivers dragen bij aan natuurlijke plaagbestrijding. En zonder bestuivers zou de plantenrijkdom snel verarmen. Daarmee zou ook de rijkdom van dieren die afhankelijk zijn van deze planten afnemen, zoals vogels, zoogdieren en insecten.

Natuur heeft een intrinsieke en economische waarde. Maar ook een belevingswaarde – denk aan ontspanning en recreatie en de positieve invloed die natuur op de fysieke en mentale gezondheid van mensen kan hebben. Veel mensen voelen zich verbonden met natuur. Bij grote projecten zoals NL Zoemt zijn duizenden mensen betrokken. In het onderwijs is veel enthousiasme voor bijenprojecten en in heel het land zijn vrijwilligers actief die zich gezamenlijk inzetten voor het creëren van groene verbindingszones, voedselaanbod en leefgebieden voor bestuivers.

Nationale Bijenstrategie

Op initiatief van het ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit is in 2018 de Nationale Bijenstrategie (NBS) opgericht. Als antwoord op de achteruitgang van het aantal soorten en populaties van bestuivers. Doel van de Nationale Bijenstrategie is het duurzaam bevorderen en behouden van bestuivers en bestuiving.

In de afgelopen vijf jaar hebben steeds meer partners zich aangesloten bij de Nationale Bijenstrategie. Organisaties, overheden en inwoners van Nederland zijn zich meer bewust geworden van het belang van bestuivers en houden daar meer rekening mee. Dat gebeurt in woonwijken, op bedrijventerreinen en in het agrarisch gebied. Bij het ontwikkelen van overheidsbeleid en bij het

aanleggen van groenvoorzieningen, zoals parken en natuurgebieden. Op verschillende plekken in Nederland zijn ook bijenlandschappen gecreëerd. Daar is al snel een toename van soorten en aantallen bestuivers te zien.

Maar het is nog niet genoeg. Met deze brief willen wij als partners van de Nationale Bijenstrategie aangeven dat er méér nodig is voor het behoud en herstel van bestuiverpopulaties. Ondanks de grote inzet en de resultaten van alle individuele initiatieven binnen de Nationale Bijenstrategie is het hoofddoel, het bevorderen en behouden van bestuivers, nog niet in zicht. In deze brief zetten wij daarom onze aanbevelingen voor de komende vijf jaar van de Nationale Bijenstrategie uiteen.

Aanbeveling 1

Verminder drukfactoren voor bestuivers

De voornaamste drukfactoren voor bestuivers zijn stikstofdepositie en het verlies van leefgebieden en voedselaanbod. Maar ook de intensieve landbouw, het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen in de land- en tuinbouw en kwekerijen, afnemende waterkwaliteit, droogte en klimaatverandering.

Het slagen van de Nationale Bijenstrategie is afhankelijk van oplossingen voor deze grote maatschappelijke opgaven. Wij willen benadrukken dat ook het belang van bestuivers, en het behalen van het doel van de Nationale Bijenstrategie, gediend is met een versnelling van onder meer de aanpak van de stikstofuitstoot en terugdringen van negatieve effecten van gewasbeschermingsmiddelen op bestuivers. Het stimuleren van biologische teelt en verkoop kan hier ook bij helpen.

Aanbeveling 2

Stimuleer bijenlandschappen

In de afgelopen vijf jaar hebben de partners van de Nationale Bijenstrategie lokale, regionale en nationale initiatieven ontplooid. Hiermee realiseerden we meer nestgelegenheid en voedselaanbod voor bestuivers. Zowel in het landelijk gebied als in en om de stad.

Om de trend van achteruitgang te keren is het belangrijk dat we deze initiatieven met elkaar verbinden. Daarmee kunnen we grotere aaneengesloten leefgebieden voor bestuivers creëren.

Dit kan door in samenwerking bijenlandschappen in te richten. Dat kunnen samenwerkingsverbanden zijn van bijvoorbeeld gemeenten, provincies, kennisinstellingen, maatschappelijke organisaties, bedrijven en scholen. Goede praktijkvoorbeelden zijn het netwerk Bijenlandschap West-Brabant en de Groene Cirkel Bijenlandschap in Zuid-Holland.

In het Zuid-Hollandse bijenlandschap nam het aantal soorten bijen in drie jaar tijd met 34% toe. In West-Brabant werken meer dan 38 partijen samen aan de realisatie van een goed leefgebied voor bijen en andere bestuivers. Wij bevelen aan om deze initiatieven in de komende vijf jaar uit te breiden naar andere delen van Nederland én om op te schalen. Een faciliterende, coördinerende en stimulerende rol van overheden is daarbij erg belangrijk. Naast uitvoeringsgeld is er ook proces- of organisatiegeld nodig om publieke en private partijen duurzaam met elkaar te verbinden.

Aanbeveling 3

Natuurinclusiever inrichten van de landbouw

Bestuivers vervullen een belangrijke rol in de productie van veel verschillende land- en tuinbouwgewassen. Het behoud en herstel van bestuiverspopulaties is daarom ook van groot economisch belang.

Zet meer financiële middelen in om de wisselwerking tussen landbouw en natuur te verbeteren. En zo te zorgen voor een goede leefomgeving van bestuivers in de agrarische omgeving. Het realiseren van Basiskwaliteit Natuur kan hierbij goed helpen. Dit kan onder meer via subsidie vanuit het Gemeenschappelijk Landbouwbeleid, waaronder het Agrarisch Natuur- en Landschapsbeheer (ANLb). Of door de aanleg van groenblauwe dooradering. En door natuurinclusieve landbouwmethodes te stimuleren en het belang van bestuivers daarin te borgen.

Aanbeveling 4

Natuurinclusiever inrichten van het stedelijk gebied

Vergroenen van het stedelijk gebied is van groot belang voor bestuiverspopulaties. Op dit moment is er een grotere variatie van bijensoorten in de stad dan in het landelijk gebied. Daarom is een van onze aanbevelingen om het stedelijk gebied natuurinclusiever in te richten en te beheren. En daarbij rekening te houden met bestuivers. Overheden, bedrijven en inwoners kunnen voor bestuivers het verschil maken. Met ecologisch bermbeheer, natuurinclusief bouwen, of kleinschalige projecten als het bouwen van bijenburchten.

Aanbeveling 5

Verbeter monitoring op trend én op effectiviteit van maatregelen

Goede cijfers over de trend van aantallen en soorten bestuivers ontbreken op dit moment. Ontwikkel een monitoringsystematiek. Dit is hard nodig. Met een verbeterde en langjarige monitoringspraktijk is het mogelijk om de effectiviteit van maatregelen te beoordelen. En kan in beeld worden gebracht of de doelen van de Nationale Bijenstrategie worden gehaald.

Om wilde bijen en zweefvliegen te monitoren, moeten er vooral meer waarnemingen worden gedaan. Ook moet de kwaliteit daarvan verbeterd worden. Dit vraagt om meer en beter opgeleide vrijwilligers, met de bijbehorende ondersteuning. Ook vraagt dit om meer (capaciteit bij) deskundigen op het gebied van bijen en zweefvliegen.

Aanbeveling 6

Voortzetten van kennisontwikkeling en educatie

Onderzoek naar bestuivers en bestuiving leverde al veel resultaten en praktische handvatten op voor de partners van de Nationale Bijenstrategie. Maar er staan nog steeds belangrijke vragen open.

Structurele financiering van het ministerie van LNV voor onder meer de Kennisimpuls Bestuivers tot en met 2030 is van groot belang voor de Nationale Bijenstrategie. Bijvoorbeeld voor onderzoek naar de optimalisatie van maatregelen voor bestuivers in de landbouw. Maar ook om het belang van bestuivers in te passen in een gebiedsgerichte aanpak. Ook is kennisondersteuning aan bijenlandschappen nodig.

Daarnaast is er blijvende inzet nodig op de vertaling van de onderzoeksresultaten naar de praktijk. Gericht op agrariërs, terreinbeherende organisaties, gemeenten, bedrijven, particulieren en het onderwijs. Ook het voortzetten van educatie- en participatieprogramma's voor kinderen, inwoners en gemeenten is belangrijk, voor het vergroten van bewustwording en versterken van het enthousiasme.

Aanbeveling 7

Toekomstbestendige imkerij

Een toekomstbestendige imkerij is ook van belang voor de bestuiving van zowel voedselgewassen als wilde planten. De aanbevelingen richten zich op een aantal aandachtspunten.

Ten eerste zijn imkers erg bezorgd over de opmars van de Aziatische hoornaar, een invasieve exoot, in Nederland. In het zuiden van Europa heeft de Aziatische hoornaar al gezorgd voor verlies van honingbijenvolken en economische verliezen bij imkers en in de agrarische sector. Onder meer de imkerverenigingen pleiten daarom voor een landelijke aanpak. Met aandacht voor ondersteuning bij onder andere beleidsvorming, netwerken en coördinatie. En voor voorlichting, opsporing en beheersing, onderzoek en beschermingsmaatregelen.

Een ander aandachtspunt is de professionalisering van de imkerij. De aanbeveling daarvoor is om een goed en breed onderwijspakket te ontwikkelen. Met aandacht voor het ambacht van bijenhouden, bestuiving, leefomgeving en biodiversiteit. Op 'groene' mbo- en hbo-opleidingen kan het lespakket Bijen en biodiversiteit worden ingezet.

Een derde aandachtspunt is de toenemende wintersterfte van honingbijen. Een meerjarig onderzoek zou de hoofdoorzaken van wintersterfte in beeld kunnen brengen en handelingsperspectief bieden aan imkers.

Tenslotte is de doorontwikkeling en ondersteuning van het Netwerk Bijengezondheid Nederland van belang. Dit netwerk kan bijenhouders zowel preventief als curatief ondersteunen om hun bijenvolken gezond te houden.

Hoe nu verder?

De veelheid aan initiatieven die in de afgelopen jaren zijn ontplooid door (samenwerkende) partners van de Nationale Bijenstrategie geven een goed beeld van de kracht en de mogelijkheden van dit netwerk. Het groeiend aantal partners – van 48 in 2018 naar meer dan 100 in 2024 – geeft daarmee ook een indicatie van de maatschappelijke inzet voor bestuivers.

Wij verwachten dan ook een wezenlijke bijdrage te kunnen leveren aan het keren van de achteruitgang van soorten en aantallen bestuivers in ons land. Aan de hand van de aanbevelingen en daarvoor benodigde financiële middelen moeten we hier een grote stap in kunnen maken. Maar de aanpak van algemene drukfactoren en natuurinclusieve maatregelen buiten ons netwerk zijn ook van groot belang.

Wij staan vanzelfsprekend open voor dialoog. En om toelichting te geven op onze aanbevelingen. We zijn vastberaden om samen te werken aan een bestuiversvriendelijke toekomst.

Hoogachtend,

De partners van de Nationale Bijenstrategie

Partner
Nationale Bijenstrategie